

TEHTÄVIÄ LAPSEN OIKEUKSISTA

1. KYLÄN RAKENNUS 2,5h

Tavoitteet: Tutustua lapsen oikeuksiin sekä kehitysmaiden lasten elämään ja arkeen käytännön tekemisen kautta.

Kohderyhmä: Päiväkoti, esi- ja alkuopetus. Sovelletuna käy kaikille alakoululaisille.

Tarvikkeet: Tyhjä pöytä
Pahvia, kartonkia, liimaa ja maalia
Hiekkaa, kiviä ja muuta sopivaa
Luonnonmateriaalia
Tusseja, värikyiniä ja saksia

Johdannoksi keskustellaan kehitysmaiden lasten elämästä ja heidän elinympäristöstään. Keskusteluissa voidaan miettiä, mitkä erilaiset asiat ovat tarpeellisia ja välttämättömiä arkipäiväiselle elämiselle niin etelän maissa kuin Suomessakin. Tarpeet on hyvä kirjata yhteisesti taululle.

Keskustelua ohjataan koulutus- ja terveysteemoihin, jotta kylään tulee rakennettua esimerkiksi kyläkoulu, lääkäriase- ma, kaivo, sairaala, kauppa jne.

Tunnin toiminnallisen osuuden aikana on tarkoitus rakentaa luokassa olevalle pöydälle kylä, jossa on lapsen hyvä elää.

Luokan lapset jaetaan 3–4 lapsen vastuuryhmiin, jotka ovat vastuussa tietyn oikeuden toteutumisesta kylässä. Esimerkiksi terveystaavaryhmä askartelee kaikki terveyteen liittyvät asiat jne.

Kun kylään on saatu elämiseen tarvittavat perusasiat rakennettua, oppilaat voivat askarrella sinne asukkaita.

Tämän jälkeen kokoontutaan kylän ympärille ja tutkitaan yhdessä, mitä lapset ovat rakentaneet.

Keskustelkaa oppilaiden kanssa eri lapsen oikeuksista ja pohtikaa, millaista olisi kylän lasten elämä kylässä, jos sieltä puuttuisi kokonaan jokin kylään rakennetuista asioista tai palveluista. Voitte esimerkiksi pohtia, miten lasten elämä muuttuisi, jos kylässä ei olisi koulua tai jos vettä tulisi hakea naapurikylän kaivosta.

Tunnin lopuksi voit näyttää oppilaille kuvia eri puolilta Aasiaa, Afrikkaa ja Etelä-Amerikkaa. On tärkeää, että lapsille luodaan tunnin aikana kuva kehitysmaakäsitteen monita- hoisuudesta: kaikki Afrikan maat eivät ole aavikkoja, eivätkä kaikki afrikkalaiset asu pienissä maaseutukylissä.

Vinkki: Voitte halutessanne tehdä aivan aluksi silmät kiinni äänestyksen, jossa oppilaat äänestävät minne kylä rakennetaan (esim. savannille, sademetsään, vuoristoon).

Vaihtoehtoinen toteutustapa: Kylän rakentaminen kolmi- ulotteiseksi paperille on melko hidasta. Harjoitus on mah- dollista toteuttaa myös piirtämällä, jolloin aikaa kuluu paljon

vähemmän. Tällöin lapset piirtävät hyvän elämän tarpeita ja tämän jälkeen paperista irtileikatut piirroukset kiinnitetään yhteiseen ”maisemaan”. Maisema on hyvä piirtää etukäteen isolle voimapaperille. Myös opettajaa voi pyytää tekemään oppilaiden kanssa maiseman jo valmiiksi eräänlaisena etukä- teistehtävänä.

2. LAPSEN OIKEUDET DRAAMAN KEINON 30min

Tavoitteet: Tutustua lasten oikeuksiin

Kohderyhmä: Alakoulu →

Tarvikkeet: Ota oikeus tai muisti-pelikortit

Oppilaille jaetaan kullekin oma ota oikeus –kortti, jonka jälkeen oppilas etsii oman ryhmänsä, jotka koostuvat saman numeron korteista. Ryhmä valitsee vähintään kaksi oikeutta korteista, joista suunnittelevat yhden still- ja yhden elävän kuvan. Erityisesti nuorempien oppilaiden kanssa kannattaa karsia rajumpia artikloja ja valita sellaisia korttiryhmiä, joiden sisältö sopii kohderyhmälle. Ryhmät esittävät muulle ryh- mälle tekemiään still- ja eläviä kuvia ja muut yrittävät arvata, mistä oikeudesta on kyse. Tämän jälkeen voit kertoa lapsille lasten ikätasoon sopivalla tavalla lapsen oikeuksista ja lapsen oikeuksien sopimuksesta. Näytä lapsille kuvia eri oikeuksiin liittyen ja keskustele lasten kanssa, miksi kukin oikeus on tärkeä.

Erityisesti pienempien oppilaiden kanssa harjoite kannat- taa aloittaa rauhoittumisleikillä. Rauhoittumisleikissä oppi-

laat vaeltavat ympäri luokkahuonetta ja jähmettyvät, kun näkevät jonkun pysähtyneen. Kun kaikki ovat jähmettyneet, lähdetään taas liikkeelle ja jähmetytään jonkin pysähdyttä. Leikki rauhoittaa erityisesti mukavasti ja leikin ideana ollut keskittyminen jatkuu myös ryhmätehtävissä. Pienten oppilaiden kanssa kannattaa käyttää ota oikeus -korttien sijasta muistiepeli-kortteja.

3. LANKATEHDAS 15min

Tavoite: Lapsityöteemaan virittäytyminen

Kohderyhmä: 4Ik-8Ik

Tarvikkeet: Langanpätkiä

Lattialle laitetaan kasa lyhyitä langanpätkiä. Lapset asettuvat lattialle kyykkyasentoon ja solmivat lyhyitä langanpätkiä yhteen muodostaen niistä pitkää lankanauhaa. Lankojen sitominen kestää n.5-10min. Tämän jälkeen noustaan ylös ja mietitään, miltä työnteko tuntui ja miten lapsilta itseltään sujui esimerkiksi 8 tunnin työpäivä. Hetki havainnollistaa hyvin, millaiset voivat olla lapsityöntekijän työskentelyolosuhteet.

Pohditaan, miksi lapset tekevät maailmalla töitä ja miten työnteko vaikuttaa lasten elämään. Pohdinnassa on hyvä painottaa, kuinka tehdastyöskentely on kuitenkin arkipäivää vain osalle lapsityöläisistä. Lapset tekevät valtavasti erilaisia töitä, suurin osa lapsityöläisistä esimerkiksi työskentelee maanviljelyn parissa.

4. JALKAPALLOVISA 10min

Tavoite: Tunnin aiheiden kertaaminen

Kohderyhmä: 3Ik →

Tarvikkeet: Taulu, magneetteja

Tämä on mukava tunnin asioita kertaava kilpailu lähettitunnin loppuun. Jaa oppilaat kahteen ryhmään ja piirrä taululle jalkapallokenttä ja maalit. Piirrä jalkapallokenttään keskiviiva ja jaa puoliskot vielä kolmeen osaan. Aseta jalkapalloa kuvaava magneetti keskiviivalle.

Oppilaat asettuvat joukkueena jonoon. Esitä jonon ensimmäisille joku tunnin sisältöön liittyvä kysymys (esimerkiksi: kuinka monta lapsen oikeutta on?). Se, joka vastaa kysymyksen ensimmäisenä oikein saa liikuttettua taululla jalkapalloa seuraavalle viivalle kohti vastustajan maalia. Jonon ensimmäisenä olleet siirtyvät jonon taakse ja nyt ensimmäisenä olevat ovat vastausvuorossa. Kysymyksiä esitetään, kunnes jompikumpi joukkueista on onnistunut nopeilla ja oikeilla vastauksilla liikuttamaan pallon vastustajan maaliin.

Vaihtoehtoinen toteutustapa: Jos oppilaita on paljon, kannattaa oppilaat jakaa useampaan joukkueeseen. Tällöin voi taululle piirtää esimerkiksi juoksuradan ja jakaa radan viiteen yhtä suureen osaan. Kukin joukkue asettaa magneetin lähtöviivalle merkiksi joukkueen kilpailijasta. Jonon ensimmäiset vastaavat kysymykseen, aivan kuten jalkapallovisasakin ja siirtyvät vastattuaan jonon viimeisiksi. Nopeimmin oikein vastannut joukkue voi liikuttaa pelimerkkiään yhden askeleen kohti maaliviivaa. Voittajajoukkue on se, jonka pelinappula on ensimmäisenä ylittänyt maaliviivan.

5. MITÄ LAPSI TARVITSEE? 20min

Tavoite: Tutustua lapsen oikeuksiin

Kohderyhmä: 5Ik →

Tarvikkeet: Post-it lappuja, kyniä, taulu

Harjoituksen tarkoituksena on tutustua lapsen oikeuksiin pohtimalla, mitä lapsi tarvitsee kasvaakseen, kehittyäkseen ja elääkseen turvallisessa ja terveellisessä ympäristössä. Jaa oppilaat muutaman hengen ryhmiin ja anna ryhmille erivärisiä liimalappuja. Piirrä taululle ihminen ja pyydä oppilaita miettimään, mitkä ovat niitä asioita, joita ilman ihminen ei voi elää. Pyydä lapsia tulemaan liimaamaan laput taululle, tämän jälkeen pyydä heitä ryhmissä miettimään toiselle lapulle asioita, jotka auttavat saamaan hyvän tulevaisuuden ja tuomaan nämä laput sitten taululle. Kolmannelle lapulle mietitään mukavia asioita elämässä, neljännelle erilaisia haaveita ja unelmia ja viimeiselle lapulle asioita, jotka voivat estää haaveita toteutumasta.

Tämän jälkeen keskustelkaa lasten kanssa, mitkä asiat ovat välttämättömiä eli tarpeita ja mitkä mukavia lisiä eli haluja.

Nuorempien oppilaiden kanssa tehtävää voi soveltaa niin, että mietitään yhdessä, mitä pieni lapsi tarvitsee kasvaakseen ja saadakseen hyvän tulevaisuuden. Voit piirtää taululle lapsen ja jokainen lapsi saa vuorotellen tulla piirtämään, mitä lapsi tarvitsee. Vaihtoehtoisesti voit elävöittää harjoitusta ja voitte oppilaiden kanssa miettiä tarpeita tuomallasi lelunukelle.

6. LAPSEN OIKEUKSIEN VÄRI 20min

Tavoite: Ymmärtää, kuinka lapsen oikeudet eivät kaikkialla maailmassa toteudu samalla tavalla.

Kohderyhmä: 7Ik →

Tarvikkeet: Roolikortit

Jaa oppilaille roolihahmot (esimerkiksi katulapsi Afrikassa,

yksinhuoltajaäidin poika Suomesta, 7-vuotias katulapsityttö Pietarista, suurlähettilään tytär, jne. Ohjaaja kertoo väittämiä lasten oikeuksiin liittyen. Esimerkiksi: olet aina voinut käydä koulua, sinulla on mahdollisuus käydä joka päivä suihkussa, sinun ei tarvitse pelätä turvallisuutesi puolesta, saat ilmaista vapaasti oman mielipiteesi jne.). Kukin saa astua askeleen eteenpäin, jos uskoo väitteen pitävän paikkansa roolihahmonsa osalta. Tätä jatketaan, kunnes joku saavuttaa päätyseinän. Lopuksi katsotaan ketkä pääsi pidemmälle kuin toiset ja ketkä ei mahdollisesti päässeet juurikaan eteenpäin. Mistä tämä johtuu?

Tämän harjoituksen kautta on hyvä käsitellä, kuinka lapsen ja nuoret elävät maailmassa hyvin eri tilanteissa, minkälaisia mahdollisuuksia nuorilla on ja kuinka lapsen oikeudet eivät toteudu kaikkialla maailmassa. Tässä yhteydessä on hyvä keskustella myös siitä, kuinka lapsen oikeuksien toteutumattomuus ei ole ainoastaan kehittyvien maiden ongelma, vaan myös esimerkiksi Suomessa monet nuoret kohtaavat väkivaltaa.

Lopuksi on hyvä käsitellä, miltä niistä tuntui, joiden roolihahmot eivät oikein päässeet etenemään ja miettiä, minkälaisin keinoin näitä nuoria voisi auttaa.

Tämän tehtävän kohdalla on aina huomioitava, että jaetut roolit eivät ole liian rankkoja ja että ne ovat kohderyhmälle vieraita. Koska Suomi valitettavasti on Euroopan huippumaita perheväkivallan kokemisen osalta, on syytä välttää väkivallan kokemiseen liittyvän tematiikan käsitteleminen kokemusperäisesti väitteiden kautta.

Tehtävän voi teettää myös kevyempänä ja lempeämpänä versiona nuoremmille oppilaille. Nuorten oppilaiden on joskus hankala asettua toisen asemaan, joten oppilaat voivat tehdä harjoituksen myös vastaamalla väitteisiin omana itsenään.

7. MIELIPIDEJANA 10-20min

Tavoite: Virittäytyä tunnin aiheeseen/ kerrata tunnin asioita/ rohkaista lapsia nuoria oman mielipiteen ilmaisuun

Kohderyhmä: Sovelletuna käy kaikille

Luokahuoneeseen raivataan tilaa kuvitteelliselle mielipidemittarille, jonka toisessa päässä on ”täysin samaa mieltä” ja toisessa päässä on ”täysin eri mieltä”. Oppilaille esitetään erilaisia väittämiä, joihin oppilaat vastaavat asettumalla mielipidejanalle mielipidettään vastaavaan kohtaan.

Tämä on hyvä toiminnallinen harjoitus, jolla voi joko virittäytyä tunnin aiheeseen, kerrata tunnilla opittua tai käsitellä tunnin sisältöjä.

Esimerkiksi, jos tunnin aiheena on oikeus mielipiteeseen, voivat väittämät olla seuraavanlaisia: minulla on oikeus sanoa mielipiteeni, minulla on tunne, että mielipidettäni kuunnellaan ja kunnioitetaan, minulla on mahdollisuus vaikuttaa asioihin jne.

Jos taas mielipidejanaa käytetään tuntiin virittäjänä, voivat väittämät olla esimerkiksi yläkoulun puhdas vesi ja terveys –aiheisen tunnin jälkeen seuraavat: Käytän vuorokaudessa vähemmän vettä kuin keskivertosuomalainen (155l), HIV-tartunnan saaneen ihmisen tunnistaa ulkoisesti, Yksi seitsemästä lapsesta Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa kuolee ennen viidettä ikävuottaan hoidettavissa oleviin tauteihin.

8. AUTIOSAARILEIKKI 30MIN

Tavoitteena: Tutustuttaa oppilaat lapsen oikeuksiin. Pohtia, mikä ero on halulla ja tarpeella.

Kohderyhmä: Alakoulu

Tarvikkeet: Aikakausilehdestä/Plan-lehdestä kuva leikattuna neljään osaan. Kirjoituspaperia, kyniä, taulu.

Tämä harjoitus toimii hyvin tunnin alussa aiheeseen johdattelevana harjoituksena.

Ja oppilaat kuvien avulla neljän hengen ryhmiin. Oppilaiden tarkoituksena on etsiä ne oppilaat, joiden kanssa kuva muodostuu kokonaisuudeksi.

Pyydä ryhmiä miettimään yhdessä seitsemän tärkeintä asiaa, joita ilman autiolla saarella ei selviäisi. Jos ryhmässä vallitsee erimielisyys siitä, mitkä asiat ovat tärkeimpiä, voit kehottaa oppilaita ratkaisemaan kiistatilanteen äänestämällä.

Tämän jälkeen kerro oppilaille, että vene autiolle saarelle on liian täyteen pakattu ja että oppilaiden on vähennettävä tärkeitä asioita kolmeen tärkeään asiaan. Kirjoitetaan taululle jokaisen ryhmän tärkeät asiat taululle ja valitaan yhdessä kaikista tärkeimmät ja oleelliset. Tärkeimmiksi asioiksi jäävät usein puhdas vesi, ravinto, suoja, perhe jne.

Johdattele harjoituksen kautta keskustelu lapsen oikeuksiin ja kerro ikätasoon sopivalla tavalla enemmän lapsen oikeuksista ja lapsen oikeuksien sopimuksesta.

9. KIERRÄTYSJALKAPALLO 35 min

Tavoitteena: Käsitellä lasten kanssa toiminnallisen tekemisen kautta lapsen oikeutta leikkiin ja vapaa-aikaan.

Kohderyhmä: Alakoulu

Tarvikkeet: Sanomalehtiä, muovipusseja, narua.

Johdattele lapset tehtävään kertomalla, kuinka leikkiminen ja vapaa-aika ovat kaikille lapsille kuuluvia oikeuksia. Leikkimiseen ei aina tarvita kaupasta ostettuja hienoja leluja, vaan leluja voi tehdä itsekin. Moni meillä kaatopaikalle joutuva materiaali on arvokasta tavaraa kehitysmaissa. Tavaroiden uusiokäyttö ja kierrätys kuuluvat jokapäiväiseen elämään:

tölkki ei ole vain tölkki, vaan siitä voi taiteilla hienon pelti-auton leikkeihin tai muuta käyttökelpoista tavaraa. Toisaalta monen lapsen päivittäiseen työhön kuuluu kaatopaikoilla kiertely ja sieltä löydetyn muovin, pahvin, metallin ja kaiken myytäväksi kelpaavan etsiminen. Muovista voi myös keräillä itselleen esimerkiksi jalkapallon, jonka pelaaminen on erittäin suosittua joka puolella maailmaa – ja se kuuluukin ykköslajeihin myös kehitysmaissa. Hyvään peliin tarvitaan vain pallo ja kavereita, joiden kanssa pelata.

1. Tee sanomalehdestä/kankaasta rypistelemällä tiivis pallo. Rypistä pallon päälle aina uusia sanomalehtikerroksia, kunnes se on haluamasi kokoinen.
2. Laita muovipussi tiiviisti pallon ympärille
3. Kiedo narua pallon ympärille muutaman kerran ja solmi kunnolla. Pujota tämän jälkeen toinen naru edellisen ristikon väleistä, jotta pallo pysyy tiiviisti kasassa.

11. ARKEA LÄHELLÄ JA KAUKAA 45min

Tavoitteena: Ymmärtää kehitysmaakäsitteen moninaisuus ja haastaa stereotyyppistä kehitysmaakuvaa. Kannustaa lapsia löytämään yhtäläisyyksiä oman arkensa ja kehitysmaiden lasten arjen välillä.

Kohderyhmä: Alakoulu

Tarvikkeet: Kuvia kehitysmaiden lapsista arkisissa askareissa (kotona, koulussa, juhlassa, leikkimässä). Jos mahdollista, kannattaa kuvat valita niin, että niissä esiintyvät lapset ovat eri puolilta maailmaa ja suurin piirtein saman ikäisiä kuin tehtävää tekevät lapset.

Jaa oppilaat pienryhmiin ja pyydä ryhmiä valitsemaan itselleen kuva. Pyydä oppilaita pohtimaan, mitä yhteistä heillä ja kuvan lapsella on. Jaa oppilaille tyhjä paperi ja pyydä oppilaita jakamaan paperi pystyviivalla kahteen osaan. Toisella puolella paperia lapset listaavat asioita, jotka yhdistävät ryhmän lapsia ja kuvan lasta ja toiselle puolelle asioita, jotka ovat erilaisia. Rohkaise lapsia pohtimaan myös kuvan ulkopuolisia asioita, kuten perhettä, mahdollisuutta käydä koulua, tunteita, asuinympäristöä, harrastuksia jne.

Tämän jälkeen pyydä ryhmiä keksimään kuvan lapselle tarina. Ryhmät voivat liimata valitsemansa lapsikuvan isolle pahville ja kirjoittaa lapsesta henkilöesittelyn. Lapset voivat esimerkiksi kertoa mistä kuvan lapsi on kotoisin, kuinka vanha lapsi on, mikä hänen nimensä on, missä hän asuu, mitä hän tekee arkisin, minkälainen hänen perheensä on jne.

Lopuksi kukin ryhmä esittelee valitsemassaan kuvassa olevan lapsen. Purkakaaj harjoitus keskustelemalla, oliko helpompi keksiä yhtäläisyyksiä vai eroavaisuuksia, miksi? Minkälaisista asioista löytyi helpoimmin yhtäläisyyksiä, entä eroavaisuuksia? Muuttiko tehtävä heidän käsitystään kehitysmaiden lapsista, miten?

Lapset eivät aina tule ajatelleiksi kuinka kehitysmaissa

asuvien lasten arki ja kiinnostuksen kohteet ovat usein hyvin samanlaisia kuin heidän oma arkensakin. Tehtävän tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään erilaisuutta ja näkemään samanlaisuuden.

12. LAPSEN OIKEUKSIEN TIMANTTI 30 min

Tavoite: Tutustua lapsen oikeuksiin

Kohderyhmä: Yläkoulu →

Tarvikkeet: Kirjekuoria, joissa yhdeksän artiklakorttia

Jaa ryhmä pienempiin n. 3-5 hengen ryhmiin. Jokaiselle ryhmälle jaetaan yksi kirjekuori, jossa on erillisillä lapuilla artiklaa lapsen oikeuksien sopimuksesta (Artiklat 2, 9, 12, 14, 19, 24, 28, 31, 32). Ryhmän tehtävänä on laittaa artiklat timantinmuotoiseen tärkeysjärjestykseen lapsen aseman parantamisen näkökulmasta. Ensimmäiselle riville tulee ryhmän mielestä oikeus, joka merkittävimmin vaikuttaa lapsen aseman parantumiseen. Toiselle riville tulee kaksi seuraavaksi tärkeintä oikeutta, kolmannelle riville kolme oikeutta, neljännelle riville kaksi oikeutta ja viidennelle riville vähiten lapsen asemaan parantumiseen vaikuttava oikeus.

Anna jokaisen ryhmän kertoa muodostamastaan timantista ja perusteluista, miksi he ovat laittaneet kortit juuri kyseiseen järjestykseen. Keskustelkaa, mitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia timanteissa oli ja mistä erot johtuivat. Pidettiinkö jotain oikeutta selkeästi muita tärkeämpänä, miksi? Onko järjestyks samanlainen, jos ajattelee tyttölasten aseman parantumista tai poikalasten aseman parantumista? Käsittele lapsen oikeuksia kohderyhmälle sopivalla tavalla ja tunnin aiheeseen liittyviä artikloita painottaen.

Purkuvaiheessa on tärkeä painottaa ihmisoikeuksien jakamattomuutta – itse asiassa ne kaikki ovat yhtä tärkeitä vaikka niiden tarve voi vaihdella tilannekohtaisesti.